

Qəzetlərdən

səh. 136. “Xüsusi Müşavirə”: 1918-1919-cu illərdə Cənubi Rusiya ordusu və Könüllü ordu nəzarətindəki ərazilərdə təsis edilən məşvərət və icra orqanı – Cənubi Rusiya Silahlı Qüvvələri yanında Xüsusi Şura nəzərdə tutulur. Bu Şura, Rusiyayı 1 avqust 1914-cü il tarixindəki sərhədləri daxilində bərpa etmək məqsədi güdüdü.

Türkiyədə

səh. 137. “öz hökumətiniz nəzdində”: qəzetdə “hökumətiniz” yerinə “hökumətimiz” getmişdir.

“Əksəriyyəti müsəlman əhalisindən ibarət olan bir yerin...”: qəzetdə “bir yerin” əvəzinə “bu yerin” getmişdir.

Erməni Cümhuriyyətində müsəlmanların yaşayışı

səh.141. “müsəlmanistan”: İrəvan quberniyasında müsəlman (Azərbaycanlı) əhalinin yaşadığı yerlər nəzərdə tutulur.

səh. 142. “M. B.”: bu imza Mirabbas Mirbağırzadəyə məxsusdur.

Bakı xəbərləri

səh. 145. “9) Əlipaşa Ələsgərov”: qəzetdəki sıralamada 9 yerinə səhvən 10 getmişdir.

səh. 146. “Baş Fabrika müfəttişi”: Sənaye müəssisələrində əmək şəraitinə nəzarət edən dövlət qurumu Fabrik Müfəttişliyinin baş müfəttişi.

Təzkib

səh. 148. “Füqərə sədasi”: Bakıda 1919-cu ilin avqust ayında nəşr edilmiş qəzet. Redaktoru Əliheydər Qarayev idi.

Cümə, 12 sentyabr 1919-cu il, nömrə 272

AZƏRBAYCAN*Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir*

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 16 zihiccətül-haram sənə 1337. 12 Eylül 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalətin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 2 manat.

Abunə şəraiti: Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Abunə şəraiti ancaq həmin sənə oktyabr ayının 1-nədək heasb olunur.

Elan fiatı: birinci səhifədə sətiri 5 rublə, axırncı səhifədə sətiri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

SİRK “MODERN”

Cümə günü sentyabrın 12-ndə 1919-cu ildə məşhur Demo-Kazo – “Uçan adamlar” namı qazanmış İtaliya artistlərinin və Bakı camaatının sevgilisi komik Vintsentso qardaşlarının 3-ncü qastrolu və Bakı camaatı sevgilisi neqr Qarinin qastrolu olacaqdır.

Məşhur sportsmen Pyotr Nikolayeviç Yelizarov tərəfindən mükəmməl surətdə vücuda gətirilmiş Fransa güləş mübarizəsinin 75-nci günüdür.

Bu gün 3 cift pəhləvan mübarizə edir.

1-nci ikinci mübarizə: Kalışeviç – Oleynikov.

2-nci: Gənc Əli – Raqenbaum.

3-ncü: Qırmızı Maska – Krayevski.

Pəhləvanların çıxışı və mübarizənin başlanması saat 11-in yarısında.

Tamaşa başlanacaq 8-də, qurtaracaq 12-də.

Mübarizə Yelizarovun təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] olacaqdır.

9045

ELAN

Maarif Nəzarəti bununla məlum edir ki, gələcək 1919-1920-ci sənəyi-tədrisiy-

yədə milliləşmiş məktəblərdə türk lisanında təlim veriləcək.

Sınıflar aşağıda göstərilənlərdən ibarətdir:

Əlifba, kiçik və böyük ehtiyat sinifləri və birinci sinif – Birinci və İkinci zükur [oğlanlar] edadilərində; əlifba, kiçik və böyük ehtiyat sinifləri, birinci, ikinci və üçüncü siniflər – Realnı məktəbində; əlifba, kiçik və böyük ehtiyat sinifləri, birinci və ikinci siniflər – İkinci Realnı məktəbində; əlifba, kiçik və böyük ehtiyat sinifləri və birinci sinif – Balaxanı Realnı məktəbində; əlifba, kiçik və böyük ehtiyat sinifləri, birinci və ikinci siniflər – Birinci Milli ünəs [qızlar] edadisində; əlifba, kiçik və böyük ehtiyat sinifləri və birinci sinif – Mariinski Ünəs edadisində.

Çocuqları məktəbə vermək üçün pişəzvəqt [vaxtında] fövqəzlikr [yuxarıda adı çəkilən] məktəblərin rəislərinə ərizə verməlidir. Ən yoxsul mütəəlimlərin [şagirdlərin] haqqı-tədrisdən azad edilmələri və onların təlim şeyləri və libas almaqlarına maddi müavinət verilməsi üçün Maarif Nəzarəti işbu məktəblərdə dövləti stipendiyalar təsis etmək xəyalındadır.

T-239

**Məhərrəm ayı vürudu münasibətilə
axırıncı dəfə olaraq
“Əlli yaşında cavan”
HÖKUMƏT TEATROSU
AXŞAM TAMAŞASI**

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy
Qardaşlarının Müdiriyyəti

Cümə günü zilhiccə ayının 16-sında (sentyabrın 12-ndə) şükühdə [cah-cəllalı] bir mənzərədə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır Zülfüqar bəyin yazmış olduğu məşhur “Əlli yaşında cavan” operettası. Operettada Orduxan bəyin qonaqlığında zeyldəki gözəl və gülməli nömrələr olacaqdır:

- 1) Rəqs “Azərbaycan” – Üzeyir bəyin musiqisi; 2) Xor və rəqs “Borc yığılıb boğazımatan, vay dədə, vay” – Zülfüqar bəyin sözləri və musiqisi; 3) Rəqs “Dağıstan” – Üzeyir bəyin musiqisi; 4) Oxumaq və rəqs “Bu zülfi-siyaha vurubdu şanə” – Zülfüqar bəyin sözləri və musiqisi; 5) “Bakı alınmaq münasibətilə türk qadınının rəqsi” – Müslüm bəyin musiqisi.

İştirak edəçəklər: Hacığa Abbasov, Hüseyınqulu Sarabski, Ələkbər Hüseyınzadə, Darablı Rza, Anaplı Əbülhəsən, Xəlil Hüseyınov və hamı müqtədir aktyor və artistkalar. Qızlar və oğlanlar xoru.

Biletlər teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaqdır axşam saat 9-un yarısında.

GƏNCƏ DARÜLMÜƏLLİMİNİ

Bu ilin sentyabr ayının 15-dən etibarən tədrisatə başlanacaq Gəncə Darülmüəllimini [Müəllimlər Seminariyası] kiçik ehtiyat, böyük ehtiyat və birinci siniflərinə şagird qəbuluna başlanmışdır. Birsini-

li ibtidai məktəbi qurtaranlar böyük ehtiyat sinfinə, ikisini ibtidai məktəbi qurtaranlar isə birinci sinfə qəbul olunacaqlardır. Xüsusi surətdə təhsil etmiş olanlar komissiya hüzurunda imtahan edilib ləyiq olduqları sinifə alınacaqlardır. İşbu üç sinifdə oxuyacaq mütəəllimlər [şagirdlər] darülmüəllimin pansionunda yaşayacaq və hər bir ehtiyacları darülmüəllimin idarəsi tərəfindən təsviyə olunacaqdır [aradan qaldırılacaqdır].

Ərizələr müdiriyyət tərəfindən indidən qəbul olunur.

**QİSMİ-RƏSMİ
[RƏSMİ HİSSƏ]**

**Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətinə
təəllüq [dair]**

Əmrnamə nömrə 130
2 sentyabr 1919

1§

Həmin sənə 15 may 91 nömrəli Nəzarətə verilən əmrnamə mövcubincə [əsasında], Nəzarət ştatası ixtisar edildiyindən, təsviyə [ləğvetmə] pulları təmin edilməklə baş vəkil Şuljenko öz ərizəsinə görə həmin sentyabrın birindən xidmətdən kənar edilir.

2§

Nəzarət dəftərxanasının kargüzar müavini S. N. Popov həmin sənə sentyabrın birindən etibarən mənim nəzdimə katib təyin edilir.

*İmza etdi Ticarət, Sənəət və
Ərzaq naziri: [Ağa] Əminov
Əslinə mütabiqdir.
Kargüzar əvəzi:
Məhəmmədyarov*

DAHA BƏSDİR!

Valideyn Şurasının Mərkəzi Komitəsi mürəxxəsləri [nümayəndələri] Maarif naziri həzrətlərinə müraciət edib də rus tarixinin, coğrafiyasının və köhnə ədəbiyyatının məkatibi-edadiyyə [edadi məktəblər] proqramından çıxarılması əmrinə qarşı protesto yolu ilə bu əmrin ləğvi haqqında nazir həzrətləri yanında vəsatətdə bulunmuşlardır.

Bizə burası məlumdur ki, Azərbaycanımızda bir çoxları vardır ki, milisionerdən tutmuş ta nazirə qədər bütün məmurların Azərbaycan türklərindən təyin edilməsi zəruriyyəti ilə, bir növ, barışib da buna xah-naxah [istər-istəməz] razı olubdurlar. Ancaq bir istədikləri budur ki, rus hökumətindən qalma qaydalar pozulmasın. Dil rus dili olsun, rəsmi kağızlarımız rusca yazılsın. Əzcümlə [o cümlədən], məktəblər də rus məktəbliyində qalsın. Qərər, ya Denikin gələndək və ya gələcək Rus Məclisi-Müəssisəsinin Qafqaz haqqındakı qərarına qədər burada heç bir şey dəyişməsin. Rus qaydaları və rus ruhu öz yerində qalıb Azərbaycan necə ki var bir rus ölkəsi halında baqi dursun.

İştə, Valideyn Şurası Mərkəzi Komitəsinin vəsatəti dəxi bu növ rusluq qaydalarının riayət və mühafizəsinə çalışmasını işarə edən bir fəqərədir [faktdır].

Rus istibdadının ixtirəkərdəsi olan [ixtira etdiyi, meydana çıxardığı] işkolların bərkətindən biz indiyə qədər nə dilimizi bilirik, nə özümüzü tanıyıyıq. Biz kimlərik, haradan əmələ gəldik, tariximiz nə deyir, bunların heç birini bilməyirik. Amma Rürük kim idi, Yaroslav Mudrı nəçi idi, İvan Kalita nə ilə məşhur idi? Bunun hamısını gözəlcə bilirik.

Zənn edirik ki, indi bir zamanda ki, feilən müstəqil bir halda yaşayıyıq, bir az da öz tariximizi, öz ədəbiyyatımızı öyrənməyə borcluuyuq.

Bu gün Azərbaycan edadi məktəbində rus və ya yapon tarixinin nə əhəmiyyəti ola bilər? Vətənimizdə yaşayan ruslar öz tarix və öz ədəbiyyatlarını öyrənmək istəyirsələr, onlara biz heç bir vaxt mane olmarıq. Edadi proqramında xüsusi məktəblər açıb da hər nə istəsələr, övladlarına oxuda bilərlər. Lakin hökumət məktəblərinin proqramlarını təğyir və təbdilə [dəyişdirməyə və başqalaşdırmağa] valideyn şuralarının heç bir haqqı yoxdur.

Daha bəsdir!

Bir bu qədər ki, biz rusca bilirik, rus tarixinə, rus ədəbiyyatına, rus coğrafiyasına fəzləsi ilə aşına və alimik, yetər. İndi də bir az özümüzü, öz keçmişimizi, halımızı [indimizi] və gələcəyimizi öyrənməyə çalışalım. Başqalar isə bir nəhv [üsul] ilə öz tarixlərini oxuyacaqdırlarsa, oxusunlar. Ona sözüümüz yoxdur. Ancaq bizim övladımızın istədiyimiz kimi təhsiləlm işlərinə mane olmasınlar. Rus hökuməti edadilərinin proqramı başqa, Azərbaycan edadisindəki də başqa olmalıdır.

Fəqət sözlərimizdən böylə zənn edilməsin ki, biz məktəblərimizdə rus adı çəkmək belə istəməyirik. Öz tariximiz, bəxusus tarixi-istiqlalımız, şübhəsiz ki, üzərimizdə yüzillik bir müddət ərzində hökm sürən rüslardan bəhs edəcək və lazım olan qədər məlumat verəcəkdir. Fəqət bu bəhs və bu məlumat bir vaxt Rusiyada 200 illik hökm sürmüş olan tatarlar haqqında rus tarixləri tərəfindən verilən məlumat kimi bir şey olacaqdır. Həm-

çinin rus ədəbiyyatının ümum ədəbiyyat aləmində nə kimi bir mövqe tutmuş olduğu, bu mövqenin məna və mahiyyəti, Azərbaycan ədəbiyyatına əta etdiyi təsiri və sairə edadilərimizin proqramlarına daxil ediləcəkdir. Ancaq bir bu qədər. Raditelski Krujok (Valideyn Şurası) bu qədər məlumatı rus balaları üçün kafi bilməyə, öz xüsusi vasitələri ilə istədiklərini artıra bilər.

Valideyn Şurası zənn edir ki, fəvqəlzikr [yuxarıda deyilən] dərslərin bizim edadilərimizdə əvvəlki proqram üzrə keçməsi dövlət nöqteyi-nəzərindən qeyri-qabili-imkan deyildir. Lakin bu xüsusda bizim zənnimiz və ümidvarıq ki, Maarif Nəzarətimizin dəxi zənni başqadır.

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

1 eylül iclası

İclas açılır saat 12-də.

Sədr: Qənizadə Sultan Məcid

Katib: Əhməd Cövdət

Məsaili-yövmiyyə [gündəlik məsələlər]

1. Sosialistlər fraksiyasının hökumətə sualı;
2. Azərbaycan Hökumət Darülfünunu təşkili haqqında qanun layihəsi;
3. Əcnəbi məmləkətlərinə 100 tələbənin hökumət xərci ilə göndərilməsi haqqında qanun layihəsi;
4. Xalq kitabxanaları üçün kitab alınmaqdan ötrü 1 milyon manat buraxılma-

sı haqqında qanun layihəsi;

5. Azərbaycan Hökumət Bankı təşkili haqqında qanun layihəsi;

6. Spirto məhsulətindən alınan aksiz vergisi miqdarlarının təzyidi [artırılması] haqqında qanun layihəsi;

7. Tövcü vergisinin artırılması ilə bərabər, torpaq gəlir və məxaric smetasının və torpaq vergisi miqdarlarının təmdidi [uzadılması] haqqında qanun layihəsi;

8. Ümumi əyləncəxana və tamaşaxana yerlərindən alınan müvəqqəti vergi (naloq)un hökumət məbəliği-müstəhfəzəsinə idxalı [qorunan fonduna daxil edilməsi] haqqında qanun layihəsi;

9. Həmin sənə üçün İrəvan Ümuri-Xeyriyyə [Sosial Təminat] naziri vəkiliinin maaşı və onun idarəsi məsarifəti üçün məzkur [deyilən] nazirə 177.000 manat kredit açılması haqqında qanun layihəsi;

10. Şəhadətnaməsiz olan içki ticarətindən alınan cərimələrin artırılması haqqında qanun layihəsi;

11. Azərbaycan Cümhuriyyəti Ümuri-Xeyriyyə Nəzarətinin ştat siyahısı və məaşlarının artırılması haqqında layihə-qanuniyyə;

12. Bakı Xəzinə Palatası müdir müavinliyi vəzifəsinin ləğvi haqqında qanun layihəsi;

13. Damğa rüsumatı [rüsumları] qanunnaməsinin bəzi maddələrinin təbdili [dəyişdirilməsi] və rüsum miqdarlarının təzyidi [artırılması] haqqında qanun layihəsi;

14. Nəşri-elan haqqında;

15. Fabrika inspeksiyasına dair qəvədin təbdili [qaydaların dəyişdirilməsi] haqqında qanun layihəsi;

16. Maliyyə Naziri Şurası haqqında qanun layihəsi;

17. Torpaq məsələsi;

18. Məhkəməyi-hərbiyyə qanununun 15-ci maddəsinin təğyiri [dəyişdirilməsi] haqqında qanun layihəsi;

19. Azərbaycan ilə Ermənistan arasında bağlanmış ticarət müahidənaməsi [müqaviləsi];

20. Azərbaycandan xaricə çıxarılan spirto içkilərindən (üzüm şərabi və pivə istisnadır) alınan gömrük vergisi miqdarları haqqında qanun layihəsi;

21. Balıq və balıq məhsulu ixracı vergisinin təbdili [dəyişdirilməsi] haqqında qanun layihəsi;

22. Maliyyə Nəzarəti İdarəsi cənbində [nəzdində] qeyri hisseyi-şayiə [bölünməz, hissələrə ayrılmamış mallar] vergilərinin (nakladnoy sbor) və inhisar şöbəsi təsis haqqında qanun layihəsi;

23. Vergi müdiriyyətləri hissələrində qarışıq tutulması üçün sənəvi [illik] əlavə olaraq 70200 rublə təxsis edilməsi [ayrılması] haqqında qanun layihəsi;

24. Daxil olmuş kağızlar, o cümlədən:
a) Ümuri-Xeyriyyə nazirinə Suraxanı-Mərdəkan yolunu düzəltməkdən ötrü smetadan xaric 3.300.000 rublə buraxılması haqqında;

b) İsgəndər bəy Axundovun Şamaxı qəzasından Azərbaycan Məclisi-Məbusanına üzv seçilməsi haqqında Şamaxı Bələdiyyə İdarəsi tərəfindən verilmiş mandat;

c) [Arşak] Paronyanın məzuniyyətinin sentyabrın 20-ə qədər uzadılması haqqında;

d) Maliyyə-Büdcə komiyonuna yeni

bir üzv seçilməsi haqqında;

e) Məlik-Yeqanovun Parlaman üzvlüyündən xaric olunması haqqında.

Ağmalioğlu Səməd ağa (Hümmət) - Bizim hökumətə vermiş olduğumuz sorğunun ayrı bir mənası yox idi. Hamınız bilirsiniz ki, məmləkət qarşısında bir Denikin təhlükəsi var və o təhlükə bütün camaat arasında qorxuya bais olmuşdur. Hətta məsələni çox böyütdülər də. Biz hökumətə sual verəkən istədik aydın və aşkara desin görək həman qorxunun önünü almaq üçün nə kimi tədbirlər görmüşdür və o qüvvənin qabağında biz nə qədər dayana bilərik. Təhlükə qarşısını almaq üçün müdafiəni nə qədər davam etdirə bilərik. Yəqin ki, Denikin gəlməsindən qorxan nə qədər varsa, onun gəlməyinə sevinən də çox var. Dedik, qoy hökumət məlumat versin, tainki qorxanları da, sevinənləri də sakit etsin. Amma hökumətin cavabından biz bir şey hasil edə bilmədik. Çünki o məsələlərdən ki, bir şey başa düşə bilərdik, hökumət o barədə cavab vermədi. O məsələlərin bəziləri hökumət sirri, bəziləri də voyenni sirr oldu. Dedilər bunların heç birisinin barəsində danışmaq olmaz.

Xülasə, hökumətin cavabı böylə çıxdı ki, siz gərək bizə inanasınız. Doğrudur ki, Kabinəni seçən Parlaman, öz seçdiklərinə inanmaq lazımdır. Amma inanmağın, etibar və etimad etməyin də bir həddi, bir dərəcəsi olar. Hökumətə inanmaqla bərabər, Məclisi-Məbusan lazımdır bilsin ki, seçdiyi adamlar nə qayırırlar, onun fəaliyyətindən də xəbərdar olmaq lazımdır. Çünki etimad və etibar boş sözlə vermək olmaz. Onlar da bir əsas üzərinə

qurulmalıdırlar. Zira ola bilər ki, bir firqə, bir fraksiya etimad qılsın, bir Kabinəni seçsin, amma sonra onun fəaliyyətini kəfi, tədbirlərini müvafiq görməsin. Əgər hökumət böylə olsa, onda yəqin ki, etimad dəxi pozular.

Bir də, burada öylə bir şey yoxdur ki, örtülü olsun. Biz gərək bilək hökumət nə kimi hazırlıq tədbirləri görür, qüvvəsini necə toplayır. Əlavə, Gürcüstan ilə bağlanmış olduğumuz ittifaqdan da nə qədər istifadə edildiyini gərək bilək. Amma bu barələrdən hökumətdən bir söz eşitmədik. Qarşımızda böylə böyük bir təhlükə varkən hökumət çox arxayın durur. Bu da bizi qorxuya salır. Çünki hökumətin qabağındakı böyük canavarları biliriz, tanıyırıq. O müdhiş canavarların birisi Denikindir, o biriləri də ingilislər və sairiləri.

Denikin bizə deyir ki, Moskvanı alınca sizinlə işimiz yoxdur. Çox ola bilər ki, olmasın da. Amma bu sözlərin hamısı başımız altına yastıq qoymaqdır. Biz bu sözlərə heç vaxt inana bilmərik.

Digər tərəfdən, ingilislər də bizə çox xatircəmlik verirlər. Bilməyirəm, bəlkə ingilislər bizimlə qohum olublar, dost çıxıblar. (*Ümumi gülüş*) Amma bu işlərin hamısı bizi çox qorxudur. Biz deyirik, öylə olmasın ki, ciftcinin [cütçünün, əkinçinin] başına gələn bizim də başımıza gəlsin.

(Burada natiq bir lətifə nəql edir ki, 4 lotu bir ciftcinin yanına gedir. Birisi gözü baxa-baxa onun öküzünün birini oğurlayacağına söz verir. Digərləri onun başını qarışdırırlar. Birincisi bir öküzü oğurlayıb gedir. Sonra digər birisi gəlib sual edir ki, “Bəs sən bircə öküz ilə yer şumlayırsan?”

Ciftci baxıb məəttəl qalır, cavab verir ki, vallah özüm də mat qalmışam.) (*Ümumi gülüş, soldan alqış*)

Bəli, deyirik öylə olmasın ki, sabah hökumət də desin, vallah özüm də mat qalmışam. Amma biz yaxşı biliriz ki, bizim o qədər qüvvəmiz var ki, toplayaq, mübarizə edək və axırda mat qalmayaq. Çünki Azərbaycanda 2 milyondan ziyadə nüfus [əhali] var. Bu zamanın hər bə qanununa görə bu miqdar əhalidən 100.000 qoşun yığmaq olar. Nüfusca gürcü qoşularımız da bir o qədərdir, deməli, 100.000 qədər də onlar qoşun çıxara bilərlər. Bu surətlə, Denikin bizim müqabilimizə dava başlarsa, biz bütün qüvvələrimizi toplaşsaq müttəfiqimizlə bərabər 200.000 qoşun çıxara bilərik ki, bununla Denikinə çox asanlıqla müqabilə edə bilərik.

O biri tərəfdən, bizim nizami qoşunumuzdan başqa könüllü dəstələr-filanlar təşkil olunur. Diqqət verilsə, onlar da böyük bir qüvvə təşkil edərlər. Hökumət bu barədə dəxi bizə heç bir məlumat vermədi. Odur ki, hökumətin yolu düz getməsinə inanmaq lazımdır, yoxsa inanmaq olmaz, sualına cavab vermək çətin-dir. Mən demək istəyirəm ki, biz bu vaxtadək bir iş görülmüş olduğuna ümid edə bilməyirik. Amma hökumət hərəkətə gələrək mümkün və lazım olan qədər tədbirlər görsə, heç biz də qorxmarız.

Bizim son sözüümüz budur ki: ümidvar oluruq, hökumət məsələnin əhəmiyyətini nəzərə alaraq bütün qüvvələri toplar və Baratovun danışıqlarına diqqət verməyib öz işini yaxşı aparacaqdır.

(*mabədi gələn nömrədə*)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

(*Azərbaycan radio mövqifi tərəfindən alınmışdır*)

(*Bolşevik xəbərləri*)

Amerika radiosu

Lion - Türkiyə məsələsi hənz qaldırılmamışsa da, bura diplomasi dairələri əfkarını işğal [fikirlərini məşğul] etmişdir. İtalyanlarla yeni bir ixtilaf meydanı-zühura çıxacağını mühəqqəq [şübhəsiz] sanırlar. Zira Vilson hənz Avropadan əzimat etməmiş [getməmiş] ikən, italyanların Cənubi Anadoluda qalması əleyhində ifadətdə bulunmuşdu [danışmışdı, fikir bildirmişdi]. Prezidentin rəyincə, o yer Ermənistan dövlətinin Bəhri-Səfidə [Aralıq dənizinə] çıxmasını təmin etmək üçün ona verilməlidir. Amma italyanlar isə keçən bahardan Cənubi Anadoluya əsgər çıxarıb Konyaya qədər işğal etmişdir. Onlar Türkiyə təqsimində [bölünməsinə] kəndi “hissə”lərini təmin etmək istəyirlərmiş. Lakin şimdi onlara məlum etmişlər ki, vaxtı yetişdikdə amerikanlar onların haqsız olduqlarını isbat edəcəklər.

Bolqariya müahidəsi [sazişi] əsas etibarilə tərtib qılınmışdır. “Pati jurnal” qəzetəsinin əxbaratına [xəbərlərinə] nəzərən, Serbiya sərhədləri Sofiya istiqamətində tənzip edilməkdir. Serbiya torpaqlarına Strum[a] dərəsi məcrası da inzimam [əlavə] ediləcəkdir. Şu qəzetənin yazmasına görə, Frakiya Yunanıstana veriləcəkdir.

Almaniya notası

Nauen - Almaniya hökuməti Dövləti

Müttəfiqəyə [Müttəfiq dövlətlərə] atıdək [aşağıdakı] nota ilə müraciətdə bulunmuşdur:

Almaniya hökuməti təəssüflə bəyan edir ki, hənz Kurlandada bulunan nem-sə əsakirinin [əsgərlərinin] itaətsizliyindən dolayı Baltik nahiyələrinin tez zamanda təthir edilməsi [təmizlənməsi] mümkün olamayacaqdır. Əsgəri qüvvə icra etməklə əsakiri itaətə məcbur etməyə Alman hökuməti müqtədir deyildir. Ağustosun 13-də verilən notada qitəatın [hərbi hissələrin] müarizədə bulunması [müqavimət göstərməsi] imkanı iradə edilmişdi [qeyd edilmişdi].

Əhval böylə ikən Almaniya hökuməti ancaq Müttəfiqin təbəələrinə əsakirin təərrüzdə bulunmaması [hücum etməməsi] üçün tədabirə girişməyi təcrübə edə bilər. Əsakirin fəvqəlhədd [həddən artıq] həyəcanlı halda olmasına binaən [olmasına görə], onları xüsusi bir planla təxliyə və tərxis etmək və yaxud dəniz təriqi [yolu] ilə nəql etmək pək müşkül olacaqdır. Əsakiri şu yerlərdən təthir etmək məsələsi ancaq Dövləti-Müttəfiqə ordusu nümayəndələrinin məhəllində [yerində] həll etməsi ilə mümkün olar və bu gərginli övza [vəziyyət] içindən çıxmağa yeganə bir vəsilə [vasitə] də həman bu ola biləcəkdir.

Mamontovun ehtizarı [can verməsi]

(*Dünkü bolşevik teleqraflarından*)

Mamontov ordusundan alınan əsirlərin rəvayətinə görə, Mamontova tapşırılıbmış ki, Tambov üzərinə hücum hazırlasın və Şura qoşunlarının arxa ilə əlaqələrini kəssin. Şura qoşunları Mamontov ilə Denikin qoşunları arasında girməsindən həman plan baş tutmamışdır. Denikin Ma-

montov ordusu ardınca getməsi lazım gələn halda, ricət etməyə [geri çəkilməyə] məcbur olmuş və Mamontov Denikinə tərəf qayıtmağa imkan bulmamışdır. Mamontovun Denikin baş qüvvələri ilə əlaqəsi kəsilib, Qırmızı ordu tərəfindən əhatə qılınmışdır. Mamontovu Qırmızı ordular o şəhərdən bu şəhərə qovurlar və hər tərəfə qaçırsa da, qarşısına Qırmızı ordu hasarları çıxır. Mamontov ordusunu xırda hissələrə bölməklə onu tezdən məhv etmək olardı. Fəqət xırda hissələrə bölməkdənsə, bütün ordunu birdən məhv etmək asan olduğu üçün onu hər tərəfdən mühatə qılmağı [mühasirəyə almağı] məsləhət bildik. Bu günlər Mamontov ordusunun məhv olacağı təyəqqün etmiş [yəqinləşmiş] işlərdəndir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Avstriya ilə sülh müahidənaməsi

Sülh müahidənaməsini [sazişini] imza etməkdən ötrü Ali Şura Avstriyaya iki həftə vaxt vermişdir. Sentyabrın 3-də sülh müahidənaməsi Avstriya heyətinə verilmişdir. Sentyabrın 2-də Lloyd Corcun Parisə vürudu [getməsi] gözlənir. “Tan” qəzetəsinin məlumatına görə, Lloyd Corc Parisə gəldikdən sonra İngiltərə ilə Fransa'nın bir bərabərdə mənfəətdar olduqları müxtəlif məsələlər haqqında Klemanso ilə müşavirədə bulunacaqdır.

İtaliya məsələsi

İngiltərə mətbuatının verdiyi xəbərə görə, Romadan xəbər verirlər ki, Lloyd Corc və Tittoni İtaliya məsələsi haqqında sazişə gəlib, Vilsona müraciətən müştə-

rək bir nota tərtib etməklə onun da razılığını xahiş etmişlərdir. İndiyə qədər məlum deyil ki, nə səbəbə Ali Şuranın müxtəlif notaları Romaniya hökumətinə, Bukreşə [Buxarestə] çatmamışdır. Zənn edildiyinə görə, simsiz teleqraf münasibəti [rabitəsi] naməlum səbəblərə görə nizamsız bir surətdədir.

Macarıstan və Romaniya haqqında

Ali Şura bu gün Romaniyanın Macarıstana olan münasibətinə baxmışdır. Avqustun 23 və 27-də Bukreşə göndərilən teleqrafların nə səbəbə çatmaması məsələsi müzakirə edilmişdir. Romaniya hökumətinə öz münasibətini dəyişməyi nəzakətlə təklif etmək üçün İngiltərə nümayəndəsinin göndərilməsi qərarı təsdiq edilmişdir. Ali Şura İngiltərə nümayəndəsi Kellerkin Bukreşə göndərilməsini qərara almışdır; Romaniya hökumətinə təklif etsin ki, Romaniya hökuməti Müttəfiqlərə nisbəti olan vəzifəsini unutmamalıdır.

Romaniya-Macarıstan haqqında

Cenevrə mətbuatı təsdiq edir ki, Romaniya hökuməti Ali Şura tərəfindən göndərilən notanı özü üçün həqarət ədd [hesab] etmişdir. İndiyə qədər həman notaya rəsmi surətdə cavab verilməmişdir. Lakin Romaniya qəzetələri göstərilər ki, Romaniya hökuməti işğal zamanında olan zərərləri verə bilməyəcəkdir.

İngiltərə və Fransa münasibəti

Bir ixtilaf haqqında xəbər verilmişdi ki, ingilislər Fransa nüfuzunu Suriyada məhv etmək istəyirlər. Lakin bu əhvalat sazişlə həll edilmişdir. London mətbua-

tının əhvali-ruhiyyəsi mehribandır. Lloyd Corc ilə Klemansonun bu yaxın vaxtlarda görüşəcəkləri xəbər verilir.

Avstriyaya möhlət

Sülh müahidənaməsini imza etməkdən ötrü Ali Şura 48 saat avstriyalılara möhlət verilməsinə razı olmuşdur.

QƏZETƏLƏRDƏN

Rusiya işlərinə müdaxilə edilməsinə protesto

Lütsern Sosialistlər Konfransı Rusiya işlərinə müdaxilə edilməməsi üçün çıxardığı qətnamələrində atıdiki [aşağıdakı] maddələrə istinad edirlər:

Rusiyaya qarşı qüvayi-əsgəriyyə [hərbi qüvvə] saxlanması, Rusiya xalqının kəndi müqəddəratını kəndisi həll etməsinə mane olmaqdan ibarət olduğu üçün Konfrans qəti surətdə işbu siyasəti-möhlikəyə [təhükəli siyasətə] qarşı protesto izhar edir.

Rusiyada inqilab davam etdiyinə görə, sərvətdarlar [kapitalistlər] hökuməti siyasəti onu tələb edir ki, Rusiya ilə müharibələrini təmdid etsinlər [uzatsınlar] və onunla Rusiya Vətəndaş müharibəsinin daha da qızğınlaşmasına səbəb olurlar.

Əvvəlcə almanların təzyiqaatına məruz qalan Rusiya demokratiyası şimdiki Etilafçı [Antanta] sərvətdar hökumətlərinin hirsələrinə hədəf olurlar.

Konfrans Rusiya zəhmətkeş xalqı əleyhinə əməliyyatda bulunan Kolçak və Denikin ordularına Müttəfiqlər tərəfindən maddi və mənəvi müavinət edilməsinə

qəti etirazlar edir.

Konfrans Müttəfiqlərin şu müavinətini bütün cahən sosialistlərinə qarşı bir nümayiş-ədavətkarənə kimi ədd [hesab] edir.

Konfrans yüz milyona qədər fəqərəyikasibənin [proletariatın] abluka [blokada] siyasəti ilə aclığa məhkum edilməsinə və irticəpərəstlərin hər dürlü ərzaq və məkulatla [qida maddələri ilə] təchiz və təminat edilməsinə şiddətlə etiraz edir.

Konfrans ümid edir ki, bütün cahən sosialistləri Müttəfiqlər siyasətinin nə qədər möhlik [təhlükəli] olduğunu dərkə, şu siyasətə qarşı var qüvvələri ilə mübarizədə bulunub, ölümə məhkum qılınmış irticanı yenidən bərhəyat etmək əməlinə [diriltmək arzusunda] bulunan qüvayi-əsgəriyyənin Rusiya daxilindən geri çağırılmasına Müttəfiqləri məcbur edərlər.

Konfrans, özünü [vəziyyəti] yerində öyrənmək üçün Rusiyaya xüsusi bir komissiya göndərməyi qət edir və ümidvar olur ki, məzkur [deyilən] komissiya Rusiya sosialistləri ilə Şura hökuməti arasında sözdə zühur olmuş narazılıqların səbəbini öyrənərək onların bərtərəf edilməsinə [aradan qaldırılmasına] müvəffəq olar.

Konfrans şübhə etməyir ki, Rusiya demokratiyasına səmimi müavinətdə bulunmaq istəyən Beynəlmiləl Sosialist Komissiyasını Şura hökuməti hüsn-rəğbətlə qarşılacaq və onlara lazım gələn bərdəranə [qardaşca] köməyi müzayiqə etməyəcəkdir [əsirgəməyəcəkdir].

Albaniyada üsyan

Moskvadan xəbər verirlər ki, avqustun axırlarında Albaniyada italyanlar əleyhinə üsyan qalxmışdır. Alınan xəbərlərə gö-

rə, üsyan gəldikcə genişlənməkdədir. Üsyançılar İtaliya əsgərləri üzərinə hücum etmişlərdir. İtaliya əsgərləri işğal etdikləri yerlərdən tezliklə çəkilməyə məcbur olmuşlardır. Albanlar əleyhinə hərəkət etməkdən ötrü Valona bir çox əsgər gətirilmişdir. Albaniyalılar Albaniyaya istiqlalıyyət tələbi ilə Sülh Konfransına bəyanat verməyə hazırlaşır.

İran və bolşeviklər

İran ilə bolşeviklər arasında münasibət kəskinləşmişdir. İran əsgərləri Aşqabadın 20 verstliyində olan Firuzə yaylağını işğal etmişlərdir. Tehrandan verilən binagüzarlığa [sərəncama] görə, Xorasan qubernatoru, Hacı Rza xanın külli miqdarda olan süvari dəstəsini Bacgir sərhədinə cəm etmişdir.

İtalyanların vürudu

Prins Savoyskinin və İtaliya kralının əmisi oğlu Hersoq Udinenin komandası altında “Skarboro” müxrib gəmisi [destroyeri] Feodosiyaya varid olmuşdur [gəlmişdir]. Onlarla bərabər bütün İtaliya donanması komandanı amiral Solyari dəxi gəlmişdir. Bunlar Feodosiyadan Novorossiyskə və Taqanroqa, oradan da Batuma gedəcəklərdir.

Zabitlərin zəhərlənməsi

Həsəntukidə [Yessentukidə] zabitlərə məxsus olan aşpazxanada nahar zamanı 17 rus zabiti zəhərlənmişdir. Bunların qəsdən zəhərlənmələri təsəvvür edilir.

Romaniyalıların hücumu

Sevastopoldan xəbər verirlər ki, romaniyalılar Dnepr tərəfdən hücumu hazırla-

şır. Transilvaniyadan Benderiya alaylar gəlmişdir. Cəbhə Denikin əsgərlərinin sağ cinahı ilə bitişdiriləcəkdir.

İtalyanlar Qaradağda

Cənub Slavyan qəzetələri italyanlardan şikayət edərək yazırlar ki, onlar hər gün bir taqım quldurları sabiq kral Nikolanın tərəfdarları adı ilə Qaradağa gətirməkdədirlər. Tövqif [həbs] edilən quldurlar kəndiləri iqrar [təsdiq] edirlər ki, onları italyanlar müsəlləh edərək [silahlandıraraq] Qaradağa gətirmişlərdir. Qaradağ əhalisi mütəşəkkil olaraq silaha sarılmış və həman partizan adı daşıyan quldurlarla mübarizəyə başlamışdır. Quldurların bəzisi təslim olmuş və bəzisi də qanlı müsadimələrdən [toqquşmalardan] sonra pərakəndə olmuşlar. Əsirlərdən biri məlum etmişdir ki, onları İtaliya qarnizonu əl bombaları ilə təchiz etmişdir. Eyni zamanda Qaradağ əhalisi ilə İtaliya əsgərləri arasında qanlı müsadimələr də vaqe olur. Əhali tələb edir ki, Fransa qoşunları Qaradağ təxliyə etdiyi kimi, italyanları da Qaradağ torpağını boşaltmağa məcbur etməlidir.

TÜRKiYƏDƏ

(İdaramizə yetişən Türkiyə qəzetələrindən iqtibas edilmişdir)

Nəradə imişlər?

Ənvər paşanın Hindenburg, Makenzen və digərləri ilə birlikdə Romaniya-Rusiya hüdudunda bulduqları müsirən [təkidlə] təmin edilməkdədir.

“Gülcamal” gəldi

Almaniyadakı tələbəmizi almaq üzrə Hamburqa getmiş olan “Gülcamal” vaporu dün sabah limanımıza gəlmişdir. “Gülcamal” Almaniyadan Hərbiyyə, Maarif, Ziraət nəzarətləri, darüleytam [uşaq evi, yetimxana] və dostluq yurdları ilə kəndi hesablarına təhsildə bulunan 400 qəddər tələbəmizlə bir xeyli zabitemizi və ayrıca 700 rus əsirini şəhərimizə gətirmişdir. Yolçular arasında Hilali-Əhmər mü-rəxxəsi [Qırmızı Aypara nümayəndəsi] olaraq uzun müddətdən bəri Avropada bulunan Yusif Akçura bəylə sabiq alman qərrəgahi-ümumisində mürəxxəsi-əsgərimiz [hərbi nümayəndəmiz] olan fəriq [general] Zəki, Saleh Fəhmi paşalar, müəllim, doktor və bir qisim təbəəmiz də vardır.

Yolçuların ifadəsinə nəzərən, almanlar bu dəfə də “Gülcamal” səyyahlarını pək mükəmməl bir surətdə təşyi [müşayiət] etmişlərdir. Hamburq rixtimində [limanında] nitqlər təati edilmiş [qarşılıqlı nitqlər söylənmiş], əsgəri bir bando muzıka rəsmi-vidanı [vida mərasimini] ifa etmişdir.

Yolçuluq, Manş dənizindəki xəfif sallantılar istisna edilərsə, rahat keçmişdir. Yalnız vaporun su depoları kiçik olduğu üçün bu cəhətdən bir az müşkülət görülmüşdür. Hamburqdan 17 gün əvvəl hərəkət edən və saatda 16 mil sürətlə yol alan vaporda tələbə “Gülcamal” namı ilə bir də qəzetə nəşr etmişdir.

Almaniyada kəndi hesablarına təhsildə bulunan bir qisim tələbəmiz daha vardır. Arxadaşları bunların oradakı həyatlarından məmnun olduqlarını söyləməkdə dirlər.

* * *

Xəbər aldığımız görə, “Gülcamal” yaxında Rusiyaya gedəcək, övdətdə [qayıdarkən] Selanikə [Salonikiyə] uğrayaraq təkrar Almaniyaya gedəcəkdir.

Əhməd şah İstanbulda

İstanbulda nəşr olunan “İləri” qəzetəsi Əhməd şah [Qacar] həzrətlərinin İstanbulda vürudu [gəlməsi] münasibətilə yazır:

Şəhərimizdə müsafir bulunmaqda olan İran şahı şəhamətli [igid, cəsəətli] Əhməd şah həzrətləri dün vəqti-zəvalda [günorta vaxtı] Dolmabağça sahilsarayi-hümayununa müvasilət buyurmuşlardır [gəlib çatmışdır].

Sarayda bir müddət istirahətdən sonra zati-şəhamətlərinə təxis olunan [ayrılan] müzəyyən [bəzakli] bir avtomobilə rakibən [minərək], İran səfərxanasını təşrif etmişlərdir.

Şah həzrətləri səfərxananın dıx qapısında səfir Ehtişamüssəltənə ilə səfərxananın sair ərkanı [məmurları], konsulxana məmurini [məmurları] tərəflərindən istiqbal edilmiş [qarşılanmış] və bir müfrəzə [dəstə] ingilis əsgəri tərəfindən də mərasimi-ehtiramiyyə-əsgəriyyə [hərbi ehtiram mərasimi] ifa olunmuşdur.

Müşarünileyhi [adı çəkilən şəxsi] səfərxananın iç qapısı mədxəlinə [girişində] şəhərimizdəki İran mötəbərani-tüccarı, İran mühacirini heyəti-mürəxxəsəsi [İran mühacirlərinin nümayəndə heyəti] istiqbal etmişdir.

Şah həzrətləri cümləsini naili-iltifat eyləmişlər və müstəqbilin [qarşılayanlar] tərəflərindən rasimeyi-təzim [təzim mərasimi] ifa qılınmışdır.

Şah həzrətləri doğruca üst qat salona

çıxmışlar və burada irad edilən [söylənən] nitqlərlə mədhiyyələri istema buyurmuşlardır [dinləmişlər].

Mütəəqibən [onun ardınca] bir müddət istirahət edilmiş və bədəhu [ondan sonra] şərflərinə tərtib olunan ziyafət dolayısı ilə öglə təamını [günorta yeməyini] səfərxanada tənəvül buyurmuşlardır [yemişdirlər]. Bu münasibətlə səfərxananın dərun və birunu [içi və çölü] pək qiymətdar xalılarla təfriş və təzyin edilmişdi [düşənmiş və bəzədilmişdi].

Səfərxana ilə iaşeyi-ümumiyyə binası arasındakı yola Cəmiyyəti-Civanani-İraniyan [İran Cavanları Cəmiyyəti] tərəfindən pək nəzərrüba [nəzəri cəlb edən] bir tağ inşa edilmişdi. Tağın miyanına isabət edən [ortasına düşən] qisimdə “Zindəbad şahənşahi-İran” [Yaşasın İran şahənşahi], sol tərəfindən “Zindəbad milləti-İran” [Yaşasın İran milləti] və bu lövhələrin altında dəxi “Cəmiyyəti-Civanani-İran” yazılı lövhələr müəlləq [asılmış] idi.

Bütün bu lövhələrin üstündə isə şah həzrətlərinin bir qitə təsvirləri müsadifənəzər olurdu [gözə dəyirdi].

Sirkəçidən səfərxanaya qədər olan caddənin tərəfeynindəki [iki tərəfindəki] iranlı qardaşlarımıza aid dükənlər kamilən donadıldığı kimi, təbələri dəxi səfbəsteyi-ehitiram idi [ehitiramla cərgəyə düzülmüşdülər]. Şah həzrətləri bütün bu güzərgahda şiddətlə alqışlanmışdır.

Şəhərimizdəki rüəsayi-ruhaniyyə [ruhəni başçıları] ilə general D’Esperi və məiyyəti ərkanı [müşayiət edən şəxslər] tərəflərindən şah həzrətləri səfərxanada ziyarət olunmuşdur.

Şah həzrətləri axşam saat 6-ya qədər səfərxanada bulunmuşlar və eyni mə-

rasimlə Böyükadaya müavidət buyurmuşlardır [qayıtmışdır].

DAĞISTAN ƏHVALI

Denikinlilərə qarşı

Denikin qoşunları Dağıstana gəldikdən sonra zülüm və təədiyə [insafsızlığa] başlayaraq camaata o qədər azar və əziyyət etmişlər ki, camaat daha tabavər ola [dözə] bilməyib Dağıstan qəhrəmanları Əli Hacı əfəndinin əmri ilə Levaşiyə toplanaraq, “Şeyx Şamil əfəndi həzrətlərinin adını xarab edib biz vətənimizi kazaklara verməyiz” deyərək yəmin edib kazaklarla hərba girişdilər. Levaşidən hərəkət edib Conqutay qəryəsi [kəndi] üzərinə hücum etdilər. Orasını alıb ta Teymurxanşuraya qədər girdilər. O vaxt cəbbəxana qurtarıb geridən imdad gəlməyə bir yer də olmadığından geri dönməyə məcbur olub, məğlub düşdülər.

O fürsətdən istifadə edərək kazaklar Dağıstanı zəbt edib hər okruqlara naçalnik və kazaklar göndərərək səfərbərlik elan edərək, iyirmi yaşından qırx yaşına qədər əsgər istədilər.

O vaxt bu əsgər məsələsini [n] əlim, ağır bir yük olduğunu bilən Dağıstan camaatı bütün gözlərini qaraltmış [heç bir şeydən çəkinməmiş], hiddətlənib, böyükkiçik cümlə ayağa durdular. “Biz bir insanımız qalmayıb, cümləmiz qırılıb ölənə qədər əsgər verməyəcəyiz” deyərək hər tərəfdən əsgər toplamağa gələn naçalniklərə, kazaklara hücum etdilər. Dağıstanın müxtəlif yerlərdə qalalarda bulunan kazakları təhdid, tənkil edib [qovub], bəzilərini qətl və bəzilərini də yesir [əsir] eyləmişdir.

Qocalmaxi qəryəsi ilə Duakar qəryəsində bulunan kazakları yesir etmişiz. Levaşə qışlasında [kazarmasında] bulunan 200 nəfər kazak əsir alınmışdır. Akuşa qəryəsində bulunan 30 nəfər kazak kəza [həmçinin] əllərindən silahları alınıb yesir edilmişdir. Qazıqumuq nahiyəsindəki 60 kazakdan bəziləri qətl edilib və bəziləri yesir edilmişdir. Qunib qalada bulunan 440 kazak tərksilah və əsir edilmişdir. Macalis nahiyəsindəki 300 kazakın bir çoxları qətl edilib, qalanları da yesir alınmışdır. Orada pulemyot, bir miqdar silah alınmışdır. Dişləhəva qışlasında bulunan 300 nəfər kazakdan qətl edib, nisfini də [yarısını da] əsir etmiş, 28 pulemyot da alınmışdır.

Əlhasil, şimdi Dağıstanda hər tərəfdən kazaklara hücum edib onları sıxıdırmaqdadırlar. Kazakların halı pərişandır.

Əlizadə Məhəmməd

TƏSHİH

Bakı qradonaçalniki rotmistr Qudiyev zeyldəki [aşağıdakı] məktubun dərcini rica edir:

“Azərbaycan” qəzetəsinin 10 sentyabr tarixli nömrəsində “Şəhidlərin dəfni” ünvanında bir xəbər yazılmışdır.

Bu xəbərdə polis məmurları könüllü əsgər dəstəsi adlandırılmışlar. Bundan əlavə, yenə bir para səhvlər vardır.

Həqiqəti meydana çıxarmaqdan və polisə qulluqçularının xidmətini genişləndirməkdən ötrü Lənkəran davası haqqında bu aşağıdakı təfsilatın dərcini rica edirəm.

29 iyul tarixli 30 nömrəli əmrin mövzusunda [əmrinə əsasən] praporşik Rzabəyov başda olmaq üzrə Lənkərana 100 nəfərdən ibarət qaradovoy və kapitan Əhməd bəy Rəşidbəyovun ümumi komandası altında 7 zabit, 8 podpraporşik və 475 əsgər göndərilmişdir.

Məhəllinə varid olandan [yerinə çatandan] sonra məzkur [deyilən] Əhməd bəy bütün Lənkəran cəbhəsi komandanlığını öz öhdəsinə almışdır. Onun komandası altında da Lənkəran şəhəri əsgərlərimiz tərəfindən alınmışdır.

Bu müharibədə 9 nəfər polis və ehtiyat məmuru qətl edilmişdir ki, onları da sentyabrın 8-də dəfn etdilər.

Bu məqtullardan [qətl edilənlərdən] başqa, Lənkəranda 18 nəfər yaralı və 111 nəfər naxoş gətirilmişdir ki, 19-cu xəstəxanada yerləşdirilmişlərdir.

Mərasimi-dəfndə Yardım Alayı dəstəsi deyil, qradonaçalstvanın süvari firqəsi [diviziyası] iştirak etmişdir.

İdarədən: Təshihə-keyfiyyət ilə bərabər, bunu da əlavə etməliyiz ki, “Bakı mühafizə zabitan və ərkanı tərəfindən” yazılı bir məktubla “Lənkəranda hərba edən və cəbhəni idarə edən Bakı mühafizə tabor komandan zabitan və əfradı [zabit və əsgərləri] olduğu kimi, şühəda və məcruhinin [yaralıların] dəxi məzkur tabor əfradından olduğunu bildirərək təshihə-keyfiyyət edilməsi” istənilmişdir.

BAKİ XƏBƏRLƏRİ

Ziyalılar ittifaqında

İşbu iyulun 5-də Musəvi və Haşim Əlizadə ziyalı qardaşlarımızın fəciəyə [fa-

ciəvi] bir surətdə qətl edilmələrini Ziyalılar İttifaqı mövqeyi-müzakirə[yə] qoyub aşağıdakı qərara gəldi:

1) Vətənimizin böylə bir müşkül və minlərcə ziyalılara ehtiyacı olduğu bir zamanda iki nəfər ziyalımızın fəciyə bir surətdə qətl edilməsinə Ziyalılar İttifaqı kəndi nifrətini izhar edir.

2) Şu iki fəal və namuslu gənclərimizin qətlindən dolayı İttifaq izhari-təəssüf edir.

3) Bu xüsusda fəhlə arasında min dürüli fitnəngiz sözlər buraxıldığı üçün və böylə fitnələrin önünü almaq üçün hökumətin bu işə pək əhəmiyyət verib müstəcəli [təcili] bir surətdə işi lazımınca təhəqiq və tədqiq etməsini İttifaq hökumətdən tələb edir, tainki işin həqiqəti meydana çıxsın.

İttifaq mərhumların dost və əqrəbalarına bəyani-təziyə edərək [başsağlığı verərək] hər ikisinə Haqqtaaladan məğfirət təmənnə edir.

Salyanlıların şikayəti

Salyandan Bakıya buğda göndərən tacirlər Bakı qubernatoruna teleqrafla şikayət etmişlər ki, “Qafqaz və Merkuri” şirkəti onlara o dərəcədə əziyyət edir ki, nəinki Bakıya buğda göndərməyi buraxmaq, hətta ticarəti də tərk etməyə məcbur olurlar. Şirkətin rəisi xidmətçilərlə şərik olub kəndiləri buğda alıb Bakıya satılmaq üçün göndərirlər və ona binaən [ona görə], xalqın buğdasını axıra saxlayıb rəvaci-bazara düşüb baha satılırsın deyə öz buğdalarını göndərirlər. Hal-hazırda yüz min pud buğdanı təxirə salıb öz mallarını Bakıya göndərirlər. Ona görə, təvəqqe edirlər ki, buna bir əncam edilsin.

Bir İtaliya kompaniyasının təklifi

Azərbaycan Cümhuriyyəti general-kon-sulu [Mahmud bəy] Əfəndiyevdən böylə bir teleqraf alınmışdır:

Bir İtaliya kompaniyası Azərbaycan üçün qəzetə, kitab, pul, veksəl və marka çap etmək üçün kağızlar lüləsini 350 İtaliya lirəsinə satmaq istəyir. Bundan başqa, qoşun üçün 30.000 çift çəkmə çifti 165 İtaliya lirəsi və qoşuna əlbisə tikmək üçün boz ədyallar hər nə qədər lazım olsa təklif edir. Sifariş 2-3 aya qədər hazır olar. Əfəndiyev cənabları Hərbi, Türük-Məabir [Nəqliyyat-Rabitə] və Ticarət vəzirlərindən xahiş etmiş ki, şu əşyadan Azərbaycana lazım isə tez ona məlum etsinlər.

Müəllimlər ittifaqında

Cümə günü eylül ayının 12-də gündüz saat 10 tamamdə 9-cu Türk ibtidai məktəbi binasında ümum Azərbaycan Müəllimlər İttifaqı Mərkəzi Bürosu iclası olacaqdır. Aşağıda adları zikr olunan büro üzvlərinin təşrif gətirmələri rica olunur.

Mərkəzi Büro üzvləri: Mustafa Mahmudov, Əliməhəmməd Mustafazadə, İdris Axundzadə, Abdulla Şaiq [Talibzadə], Ağəli Qasimov, Hüseyin Əliyev, Rəsul bəy Tahirov.

Mərkəzi Büro

Dərbənd ətrafında

Dərbənd ilə Petrovsk [Mahaçqala] arasındakı dəmiryol xəttini üsyançı dağıstanlılar dağıtmışlar. Ona görə, üç gündür ki, Petrovskdən dəmiryol qatarı Bakıya gəlməyir. Dərbəndin ətrafından keçənlər tufəng atışması eşidib cəhəti nə olduğunu anlamamışlardır.

Böyük oğurluq

Verxni-Priyutski küçədə Ağaverdi Rəhimovun evindən qulluqçusu Sultan İbrahim qızı bir brilyant üzük 85 min manat qiyməti, zənanə [qadın üçün] qızıl saat, zəncirlə belə 15 min manat və 60 min manatlıq mirvarid oğurlamışdır. Hamısı 160 min manatlıqdır. Bu əşyadan bəziləri həman adamdan tapılmışdır.

Varid olan mallar

Ticarət-Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin Statistik şöbəsi verdiyi məlumata görə, sentyabrın 9-da Bakıya 3299 pud buğda, 6251 pud ələfiyyət [yem], 144 pud manufaktur və 72 pud dəri varid [daxil] olmuşdur.

Teleqraf xətləri

Cavad qəza naçalniki Bakı qubernatoruna xəbər vermişdir ki, teleqraf xətlərini mühafizə etmək üçün lazımı binagü-zarlıqlar etmişdir [sərəncamlar vermişdir].

İran quldurları

Cavad qəza naçalniki Bakı qubernatoruna məlum etmiş ki, bu axır vaxtlarda İran quldurları təkrar sərhədi keçib azərbaycanlıları qarət etdiklərindən, camaat təşvişə düşüb hökumətdən binagüzarlıqlar xahiş edirlər. Qubernator isə şu iltiması Daxiliyyə Nəzarətinə irsal etmişdir [çatdırmışdır].

Üləmə və hökumət xidmətçiləri

Daxiliyyə Nəzarətinə Məşixət [Şeyxülislamıq İdarəsi] şikayət etmişdir ki, hökumət xidmətçiləri, naçalniklər və pristavlar üləməyə [din xadimlərinə] kəmetinə

olub onlarla biehtiram rəftar edirlər və qazıların şikayətinə görə, onların əmrlərinə heç etina etməyib də əncam verməyirlər. Ona binaən [ona görə], Nəzarət Bakı qubernatorundan xahiş etmiş ki, lazımı düsturüləmə [təlimatnamə] göndərib, hökumət xidmətçilərini üləməyə itaət etməyə vadar etsin.

Birja

Kerenski minlik 1.100 manat, 250-lik 1.070 manat və xırda 5 faizdir. Nikolay 500-lüyü 1.050 manat, 100-lüyü 210 manat və xırda 45 faiz olmuşdur. Tiflis parası 5 faizə qədər qalxmışdır. Gümüş manat 40 manat və xırda 16 manatdır. Osmanlı altun lirəsi 525 manata və kağız lirəsi 110 manata qədər tərəqqi etmişdir.

Fəhlə həyatı

Balaxanada Musa Nağıyevin mədəmində olan “Müsavat” şöbəsinin iclası vaqe olmuşdur. Şura fəhlələrin işinə baxmaq üçün şəhərə bir heyət göndərməyi lazım bilmişdir. Ona binaən, şu heyətə Əsəd Abdulla oğlunu, Əli Əbülfət oğlunu və Musa Qəni oğlunu intixab etmişlərdir [seçmişlər].

AZƏRBAYCANDA

Şəki qəzasında

Nuxu qəzasında vaqe Kiş qəryəsi [kəndi] 2500 nüfusa [əhaliyə] malik bir kənddir. Bu kənd ab-havasının və mənərəsinin gözəlliyi ilə məşhurdur. İnsanları sağlam və hər sənə də nüfusları artmadır. Belə ki, bu kəndin köhnə üsul üzrə

də olsa, bir məktəbi yoxdur. Yüz əllidən ziyadə uşaqlar küçələrdə səfil-sərgərdan dolaşmaqdadır. Bu kəndin içərisində bu gün bircə dənə də olsa savadlı bir adam tapılmaz.

Bu avqust ayının ibtidasında [əvvəlində] bizim əvvəlinci nahiyənin pristavı Məhəmməd bəy cənabları öz xüsusi işindən ötrü həman kəndə gəlir. Öz vəzifəsini ifa etdikdən sonra camaatın və kəndin əhvalını sual edir. Sonra bu kənddə neçə məktəb var deyib sual edir. Cavabında məktəb yoxdur sözünü eşitdikdə artıq dərəcədə mütəəssir olaraq başlayır ümumən camaatı bir yerə yığıb bunlara nəsihət etməyə. Məktəb və maarifin nə olduğunu bunlara anladığı, bu sentyabrda bir məktəb binası qurmağı təklif edir. Camaat isə can və başla söz verirlər.

Bəy cənabları məmnun olaraq gedib maarif müfəttişi [Mahmudov] Ələkbər əfəndi ilə bu xüsusda müzakirata girir. Müfəttiş cənabları da can və başla bunlara məktəb açmaq xüsusunda “Mən çoxdan sərəncam etmək fikrindəyəm və indi də çalışıram” deyib hazır olmağını izhar edir. Müfəttiş cənabları ilə pristav cənabları “Belə bir kənddə, əlbəttə, məktəb açmalıdır” deyib bir-birinə söz verirlər.

Sevgili Azərbaycanımızın bu cürə maarifpərvər məmurlarını, bunların millət və vətən yolunda, məktəb və maarif haqqında ciddən çalışmalarını insan görüb fikir etdikdə iftixar, sədaqət və sevinc yaşayaxıtmağa məcbur olur. Buna görə biz kişililər yüksək səslə deyirik:

Yaşasın sevgili Azərbaycanımız və onun ədalətli və çalışqan məmurları!

Belə açıqfikirli və ciddi müfəttiş və

pristava vicdanən özümüzü borclu bilir. Qəzetə vasitəsilə ümum azərbaycanlıların nəzərində onlara artıq dərəcədə izhari-təşəkkür edirik və deyirik:

Cənabi-Allah belə məmurları müvəfəq edib sayını çoxaltsın!

Əfəndizadə Hüseyn Kışli

Lənkərandan

Xüsusi

Hərbiyyə naziri Səməd bəy [Mehmandarov] həzrətləri ilə Ədliyyə naziri [Aslan bəy] Səfikürdski həzrətlərinin Lənkərana vürudu [gəlişi]

Sentyabr ayının 7-dən Ədliyyə və Hərbiyyə nazirlərinin vüruduna şəhərimizdə hazırlıq görüldü. İki yerdə alaqaçı dəxi qayrılmışdı.

Səşənbə [çərşənbə axşamı] günü sentyabr ayının 9-da sübh vaxtı camaat axın axın dərya kənarına getməyə başladı. Vapor gəldi, əsgərlər musiqi tərənnümü ilə dərya kənarında nazirlərin vüruduna müntəzir idilər. Qayıqlar rəngli bayraqlarla bəzənmişdi. Şəhər valisi Cavad bəy [Məlik-Yeqanov] cənabları qonaqlar üçün vapore getmişdi.

Nəhayət, möhtərəm Səməd bəy ilə Ədliyyə naziri Səfikürdskinin gəlməsi məlum oldu. Əsgərlər hərbi salama durub rəsmi-keçid oldu. Musiqi çalmağa başladı. Nazirlərimiz keçidi qəbul edib faytona mindilər. Faytonlar arxası ilə əsgərlər və onun arxası ilə böyük camaat dəstəsi gedib, nazirlər Kərbəlayi Tağı Əkbərov evində qərar verilmiş mənildə düşdülər.

Bir azdan sonra camaat məscidi-cəmə həyatına toplaşdı nazirləri bəkləyir. Məscid pilləsi, həyatı, hətta küçə belə

xalçalarla bəzənmişdi. Burada camaat tərəfindən Hacı Ağabala Babayev nazirləri qarşılayıb xüsusi:

– Siz şəhərimizə xoş gəlibsiniz. İki il əziyyətdən sonra bizi asudəliklə vali Cavad bəy düşmənlər çəngalından [caynağından] xilas etməyi, cavan əsgərlərimizin şəhərimizə vürudu, xüsusən sizi görmək biz Lənkəran camaatını artıq sərəfraz [başuca] etdi. Sizi təbrik edib deyirəm ki, əhalimiz əsgər verməyə baş və canı ilə hazırdır.

Və nazirlər cavabında təşəkkür etdilər. Sonra Hərbiyyə naziri Səməd bəy pillə üstə qalxıb camaata xitabən məhzun səslə:

– Lənkəranlı qardaşlarım, mən özüm lənkəranlı olduğum üçün çox arzu edədim ki, sizi görüb dərdinizi bilim. Fəqət nə isə də mümkün olmayırdı. Şimdi çox şadam ki, Lənkəran və əhalisini düşmənlərdən xilas, asudə nəfəs alan görürəm – dedi.

Camaat “Yaşasın Səməd paşa!”, “Yaşasın Azərbaycan hökuməti!” deyə alqışladılar.

Ədliyyə naziri isə bəliq [səlis, bəlağətli] və müfəssəl bir nitqə başlayıb:

– Lənkəran camaatı! Azərbaycan Cümhuriyyəti demokrat əsası ilə təşkil olunduğu üçün dövlətli və fəqir qanun qarşısında və hökumət nəzərində müsavidir [bərabərdir]. İştə, görünüz, əsgərlərimiz Lənkərana girdikdə əbədən [əsla] bir şəxsə əziyyət etməyib, bir şəxsin malına da əl vurmadılar. Böylə şeylər bizim müstəqil yaşamağa qabiliyyətimiz olduğuna dəlalət edir. Bu saat Rusiyada bolşevik, ya dabravol adı ilə düzəlmiş əsgərlər bir-birisini dağıdır və köylərini dəxi yandırır.

Ermənistandakı daşnakçılar görürsünüz ki, hökuməti nə hala gətirmişlər. Bax, bizim sülh ilə işləri görüb bilafərqi-millət, məzhəb [millət, məzhə fərqi olmadan] asudə yaşamağımıza Müttəfiqlər dəxi razı qalmışlardır. Bizim bəramizdə çoxlu quldurluq adları ilə provokasiyalar buraxmışlarsa da, indi onlara sübut olmuşdur ki, Azərbaycan əsgəri vəhşi deyildir. Hər yerə getsə, yerli əhalini öldürməz, doğramaz və kəsməz. İndi aşkar olur ki, doğrudan da, biz Azərbaycan türkləri müstəqil yaşamağa layiq varıq. Ancaq əvvəl zamanlarda hökumət məmurlarından nə layiq və rüsvətxor var isə də, bunlara tezlikdə əlac olunacaqdır. Əlavə deyirəm ki, əsgərlikdən qaçmayıb dövlətli və fəqir hamınız əsgər yazılmalısınız. Yaşasın Azərbaycan! Yaşasın cavan əsgərlərimiz və zabitan! – deyə nitqinə xitam verdi.

Sonra Mirzə Məhəmməd Hüseyin Axund öz uzun nitqində camaatı ayeqi-şəriflərlə əsgərliyə, hərbi örgənışə və vətən müdafiəsinə dəvət etdi. Bə'd [sonra] dəxi təbrikatda bulundu. Camaat uca sədalarla nazirləri alqışladı.

Bu arada müəllim İshaq Möhsünzadə çox mütəəssir və həssas bir xitab ilə:

– Hökumət ərləri, millət başçıları, xoş gəlmisiniz! Mən Lənkəran qəzası türk müəllim və müəllimələri tərəfindən sizi təbrik edirəm. Siz kimi hörmətli hökumət ərləri ixtiyarına böyük Azərbaycan qitəsi verilmişdir və millət sizə əmindir ki, öz öhdənizə aldığınızı sədaqətlə ifa edəcəksiniz. Ədliyyə hər millətin ayeqi-vicdanı, hərbiyyə isə hər millətin kəskin qılıncıdır. Sizin vürudunuzla bu gün Lənkəranın iki il müsibətzədə islam əhalisi fəxr edir. Biz türk müəllim və müəllimələri də-

xi camaatımızı maariflə tərbiyə etməyə çalışacağıq. Zira bir millətin maarif və tərəcəsi olmazsa, o millət, o hökumət get-gedə puç olar. Əfəndilərimiz, azərbaycanlılar siz kimi millət xadimlərinin sayəsində öz istiqlalımızı müdafiə edib yaşamağa var qüvvəmizlə çalışacağıq. Sizi təmin edirəm ki, bütün lənkəranlılar əsgər getməyə hazırdırlar. Təkrar, cümhuriyyətimizin Ədliyyə nazirini və xüsusən yarım əsrdən ziyadə kəndi ana torpağından ayrılıb öz evindən, öz qohum-əqrəbasından ayrı yaşayan, şimdi isə hökumətimizin Hərbiyyə naziri sifəti ilə vətəninə qayıdan general babamızı ən səmimi surətdə təbrik edirəm.

Burada natiqin sözü camaat alqışları ilə kəsildi. “Yaşasın Səməd paşa və Ədliyyə naziri!” sədaları ərsə çıxırdı. Natiq yenə də sözündə davam edib:

– Camaat, neçə vaxtdan bəri gördüyümüz əziyyətləri dəxi unuduruz. Hökumətin payidar [əbədi] olmasına çalışırıq və şəhərimizin işğalında böyük əziyyət çəkən vali Cavad bəydən dəxi razılıq edib uca səslə: “Yaşasın Azərbaycan! Məhv olsun düşmənlər!” deyirik – deyib dayandı və gurultulu alqışlara nail oldu.

Sonra qoca müəllim Teymur bəy Bayraməlibəyov ağlayaraq Səməd paşadan, Ədliyyə nazirindən və vali Cavad bəydən rizaməndlik etdi.

Bədəhu [ondan sonra] Ağaseyid Mustafa dəxi camaatı əsgərliyə dəvət edib vətəni və hökuməti saxlamağı tövsiyə etdi. Həzərat böyük başaşətlə [sevinclə] “Yaşasın Azərbaycan! Yaşasın ordu! Yaşasın millət xadimləri!” deyərək nazirləri ötürdülər.

Burada sabah naçalnikxanaya səfərbərlikdən ötrü toplanmaq elam [elan] olundu.

T. Ş.

Qarabağda

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətinin Qarabağ vəkili Məhəmməd Sadiq Axundov tərəfindən Qarabağ general-qubernatoru nəzdində olan Şuranın 1919 sənəsi avqustun 22-də vaqə olan iclasında oxunacaq məruzədir.

Qarabağda ərzaq işləri və təşkili haqqında ümumi mülahizətimizi bununla təqdim edirəm.

Cahan müharibəsi əsnasında məhəllində [yerində] olan hər bir ərzaq təşkilatının, ələlxüsus dövləti ərzaq təşkilatlarının ümdə məqsədi ehtiyacı olan əhalini birinci zəruri şeylərdən və əkinçilik alətlərindən təmin etməkdən ibarət idi. Hal-hazırda müharibə hərəkəti qurtarmışsa da, lakin müharibə zamanında iqtisadi həyat o qədər pərişan olmuşdur ki, əhali öz qüvvəsinə qalıb, güzəranını mötədil [ortabab] bir surətdə keçirmək iqtidarına malik deyildir.

Bu halət Cümhuriyyət mərkəzindən uzaq olan və yolların xarab olması sayəsində iqtisadi cəhətdən ziyadəsi ilə aşağı düşən Qarabağda müşahidə edilməkdədir. Buna görə, mən böylə ədd [hesab] edirəm ki, Qarabağ Ərzaq Təşkilatı Qarabağ əhalisini yenə də ucuz qiymətli birinci zəruri şeylərdən təmin etməklə müavinət göstərilməsi lazımdır. Bu müavinət indiyə qədər olduğu kimi hökumət tərəfindən olmalıdır. Müntəzəm bir surətdə əhali çay, qənd, gön, ayaqqabı, duz, neft, əkinçilik alətindən [alətlərdən] təmin edilməlidir.

Çünki xüsusi ticarət (əlahiddə [ayrı-ayrı] tacirlər) indiki ehtikarlıq [möhtəkirlilik] zamanında məzkur [deyilən] malları ikinci və üçüncü əllərdən böyük qiymətlərlə alıb, sonra bu malları əhaliyə satdıqda öz növbələrində daha da qiymətini artırır-lar. Kasıb əhali də onları almaq iqtidarına malik deyildir.

Bundan əlavə, kəndlilər birinci zəruri şeyləri baha qiymətə aldıqlarından, bun-lar da həmçinin öz satdıqları ərzaq şeylə-rinin, o cümlədən taxıl, süd istehsalatını, yun və qeyrilərinin qiymətini artırmağa məcburdurlar.

Hal-hazırda bizim Cümhuriyyətimiz-də Ərzaq Nəzarəti ləğv edildiyi münasi-bətilə, yuxarıda yazılanlara görə mən böylə təsəvvür edirəm ki, Qarabağda Ərzaq Təşkilatını saxlamaq lazımdır. Ancaq onu öylə dəyişməlidir ki, Qarabağ ərzaq cə-hətindən öz vəsilə [vəsait] və qüvvələri ilə yaşaya bilsin. Çünki Qarabağ hamıdan artıq taxıldan təmin bir rayon və bütün Cümhuriyyətin taxıl mənbəyi olduğun-dan, Qarabağ xüsusi vahid bir ərzaq təş-kilatına ayrılarsa, öz artıq taxılı ilə həmi-şə özünə lazım olan başqa birinci zəruri şeyləri ala bilər.

Şuşa, Cavanşir və Cəbrayıl uyezdləri-nin aşağı hissələri taxıl məhsulati cəhə-tindən ən dövlətli yerlərdir. Keçmiş illər kimi bu uyezdlər külli miqdarda taxıl məhsulati verməlidirlər ki, bu taxıl da satışa qoyulacaqdır. Uyezd vəkillərindən alınan hesaba görə, bu üç uyezddə məh-sulat miqdarı təqribən iki milyon üç yüz min pud olub bu qərar üzrə təqsim edilir [bölünür]:

Cavanşir uyezdi 800 min pud;
Cəbrayıl uyezdi 1 milyon pud;

Şuşa uyezdi 500 min pud.

Bu üç uyezddən artıq qalan taxıl bir milyon pud ola bilər.

Bütün məmləkətdə kənd və fəllahət [əkinçilik] işlərinin pərişanlığı münasibə-tilə hal-hazırda çörək həyatdan ötrü ən ümdə bir şeydir. Hərgah Qarabağın artıq taxılı varsa və hətta bu artıq taxılı başqa rayonlara satmaq iqtidarına maliksə, o zaman Qarabağ Ərzaq Təşkilatı nüma-yəndəsinə ancaq orada olan taxılın hər yerdə bərabərcəsinə təqsim edilməsini nizama salmaq qalır. Qalan artığını və başqa şeyləri, o cümlədən yun, pambıq, qaramal, süd istehsalatını və qeyrilərini cəm edib bu kimi şeylərə artıq ehtiyacı olan rayonlara yeritməklə, onun əvəzinə əhalinin ehtiyacı olan şeylər almaq olar.

Bu qərar üzrə kənd istehsalatı ticarəti tamamilə Qarabağ Ərzaq Təşkilatı ixtiya-rına keçməlidir. Bu da adi alıb-satmaq əvəzinə ancaq mal mübadiləsi edəcəkdir. Yəni əhalidən artıq qalan şeyləri alıb onların əvəzinə çay, qənd, duz, sabun, manufaktura, dəri, neft, kibrit və əkinçilik alət və makinaları veriləcəkdir.

Bu işdə Qarabağ Ərzaq Təşkilatının işini asanlaşdırmaqdan ötrü, zənn edi-rəm ki, bu dəfə işin texnika cəhətini əha-linin öz öhdəsinə buraxıb, ancaq kont-rolluğu və ümumi düsturüləmə [təlimat-namə] göstərilməsini ərzaq təşkilatı ixti-yarında qoymalıdır.

Buna görə, Qarabağı bir neçə müs-təqil ərzaq uçastoklarına təqsim etmək lazımdır. Hər uçastokda bir neçə taxıl an-barları açmalıdır ki, kəndlilər öz artıq qa-lan taxıllarını oraya gətirib versinlər. Bü-tün işlərin və anbarların idarəsi kənd ic-malarına tapşırılmalıdır. Kənd icmaları

nümayəndələri əhalinin birinci zəruri şeylərə nə qədər ehtiyacı olduğunu aşkar edib, kəndlilərin nə qədər artıq taxılı olduğunu hesab etməklə bərabər, bu artıq taxılı ümumi anbarlara qəbul etməlidirlər. Sonradan mal alan kimi taxıla əvəz edərək aldıkları malı əhali arasında təqsim etməlidirlər.

Qarabağ Ərzaq Təşkilatının vəzifəsi ancaq ümumi kontrolluqdan ibarət olmalıdır. Hər bir əlahiddə ərzaq uçaştoku üçün Mərkəzi Ərzaq Təşkilatından səyər kontrol və təlimatçı dəstələri təyin edilməlidir. Vilayətin birinci şeylərə nə qədər ehtiyacı olduğunu və dəyişməkdən ötrü anbarlara cəm ediləcək ərzaq şeylərinin miqdarını aşkar etdikdən sonra Qarabağ Ərzaq Təşkilatı əcnəbi məmləkət ticarət firmaları ilə münasibata girişib bütün Qarabağdan ötrü cürbəcür mallar sifariş edir. Bu qərar üzrə ucuz qiymətlə birinci əldən mal alıb, Qarabağ Ərzaq Təşkilatı bu malları öz aldığı ucuz qiymətlə camaat anbarları ixtiyarına buraxır ki, oradan əhali həman verdiyi ərzaq əvəzinə ehtiyacları olduğu şeyləri alır.

Qarabağ əhalisinin ehtiyacını ödəməkdən ötrü lazım olan malın miqdarı haqqında bunu deyər bilərəm ki, Qarabağ əhalisinin ümumi miqdarı Zəngəzur uyezdinin birinci və ikinci uçaştokları daxil edilməklə 450 min qədərdir ki, bu da 90 min tüstüçixan edir.

Mənim hesabıma görə, bir ilin müddətində əhalinin neftə, kibritə və duza olan ehtiyaclarını ödəməkdən ötrü həman şeylərdən təqribən bu qədər lazımdır:

- neft 200 vaqon;
- duz 120 vaqon;
- kibrit 50 min paçka [qutu].

Bu mallardan hər bir ailəyə ildə 3 pud neft, pud yarım duz və 3 paçka yarım kibrit hesab edilmişdir.

Manufakturaya artıq ehtiyac vardır. Hərgah əhalinin nisfi [yarısı], yəni 230 min nəfəri möhtac görülsə, bu qədər nüfusu [əhalini] geyindirməkdən ötrü adambaşına 15 arşın hesabı ilə təqribən 3 milyon yarım arşın manufaktura lazımdır.

Nə miqdar çay və qənd lazım olduğunu söyləməyirəm. Çünki bu şeylər bizim kəndlilərin həyatında o qədər lazım deyildir. Bu şeylər ancaq mümkün olduqca gətirilir.

Yuxarıda göstərdim ki, Qarabağda artıq qalan taxıl 1 milyon puda qədər olar. Bu taxıl Qarabağ Ərzaq Təşkilatı tərəfindən alınabilir. Əlbəttə, ancaq o təqdirdə ki, hərgah vaxtında bu taxıl alınmağa başlanar və möhtəkirlər tərəfindən bu taxılın qonşu uyezdlərə aparılmaması üçün lazımi tədbirlər görülsə.

Bundan ötrü təcili surətdə bu aşağıdakı tədbirlər görülməlidir:

- 1) Qarabağ dairəsindən taxıl çıxarılması qadağan edilsin;
- 2) Ararat Cümhuriyyəti, İran və şimalda dəmiryol boyu sərhədlərində nəzarəti artırmaq;
- 3) Ticarət mərkəzləri olan Ağdam, Qarabagın, Cəbrayıl, Bərdə və Tərtərdə bazara gətirilən taxılları almaq üçün tezliklə təşkilatlar vücuda gətirməli;
- 4) Vilayət hakimi namından əhaliyə dəvətnamə buraxıb xüsusi adamlara taxıl satmaqdan əhalini saqındırmaqla bərabər, vilayətdə artıq qalan taxılın və qeyri şeylərin mötədil qiymətlərlə camaat anbarlarına qəbul ediləcəyini vəd etməli;

5) Kəndlilərin birinci zəruri şeylərə və əkinçilik alatına nə qədər ehtiyacı olduğunu aşkar etmək qəsdini ilə kənd icmalarına anket vərəqələri göndərməli;

6) Camaat anbarları arasında təqsim edilməkdən ötrü bir qədər lazımi şeylər hazırlamaq və Qarabağ Ərzaq Təşkilatını vücuda gətirmək üçün 20 milyon rublədən az olmamaqla hökumət təxsisatı lazımdır.

*Ərzaq Nəzarətinin Qarabağ vəkilii:
Məhəmməd Sadiq Axundov*

TEATRO VƏ MUSIQI

“Əlli yaşında cavan”

Bu gün, cümə günü Zülfüqar bəyin yazmış olduğu “Əlli yaşında cavan” operettası mövqeyi-tamaşaya qoyulub, rəqsələr və musiqi nömrələri ifa ediləcəkdir. Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında. Biletlər satılır teatrın kassasında.

“Tarixi dramalar”

Azərbaycanımızın paytaxtı Bakı şəhərimizin Mart hadisəyi-əliməsindən [kədəli Mart hadisəsindən] sonra yabançılar əlində qalıb sonradan qəhrəman Türk ordusu tərəfindən fəth edilməsinin birilliyi münasibətilə gənc mühərrir və şairlərimizdən Cəfər Cabbarzadə və gənc mühərrirlərimizdən Mirzəbala Məhəmməd-zadə tərəfindən ayrı-ayrı qələmə alınmış iki əsər sentyabrın 16 və 17-də iki gecə Bakı türk aktyorları iştirakı ilə Abbas Mirzə Şərifovun təhti-idarəsində [idarəsi altında, rejissorluğuyla] mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Bu əsərlər Mart hadisə-

indən başlamış istiqlaliyyət elan edilənə qədər Bakı övzasını [vəziyyətini] təsvir edir. Hər iki tamaşanın biletləri indidən teatrın kassasında satılmaqdadır.

İDARƏYƏ MƏKTUB

Möhtərəm müdir əfəndi!

Şayani-ehtiram [ehtirama layiq] qəzetənizin 267 və 269-cu nömrələrində dərc olunan “İslam yazısı üçün rəqəmli latın əlifbası” ünvanlı bəndi-acizidə bəndin son fəqərəsi [hissəsi] ilə imzam son nömrədə unudulmuşdur. Buna təəccüb etmək olmaz. Zira bəndi həm latın hürufu [şriftləri], həm ərəb hürufu ilə düzəltmək lazım gəlirdi. Bunların mürəttibləri isə ayrı-ayrı adamlar olduğundan, bənd əldən-ələ keçirdi.

Lihaza [buna görə], unudulmuş parçanı irsal ilə [göndərməklə], lütfən təbini [çapını] rica edirəm.

Böyük latın hərflərimiz.

“Mələm olduğu üzrə, hər kiçik və yaxud mötəd [alışılmış, adət edilmiş] latın hərfinin bir də böyük qitədə [ölçüdə] yazılıb basılan yoldaşı var. Böyük hərflər kələmin və ismi-xasların [xüsusi isimlərin] başında yazılırlar. Bunların şəkilləri və surəti-istemallarınca [istifadə şəkillərində] mötəd latın yazısı ilə rəqəmli latın yazısı arasında heç bir fərq olmadığından, böyük hərflərimizi burada göstərməyə həcət yoxdur.”

“Şahtaxılı Məhəmməd”

Bənd budur, buna zirdəkini [aşağıdakını] əlavə etməklə müsaidənizi rica edirəm.

Məzkur [deyilən] bəndimin təb'i [çapı] zamanında hasil olan təcrübə göstərdi ki, üzərlərində “accent circonflexe” [sə-tirüstü işarələr] olan latın səsliləri [saitləri] mətbəələrdə bunlara islam yazısında olan ehtiyacdan az miqdarda mövcuddurlar.

Lihaza, əlifbamızın əməlliliyini [pratikliyini] bu maddəyə dəxi təşmil [şamil etmək] məqsədilə məmduh hərəkələri hərəkədən sonra latın hərfini qoymaq vasitəsilə yazıram. Lihaza məsələn “ārām”, “İcād”, “ū” kəlmələrini böylə yazıram: “ayraym”, “iygayd”, “uy”.

Rəqəmli latın yazısında bu dildə bir nitq səsi üçün vəz olunan [qoyulan] hərfi digər bir dildə o səsə müşabəh [oxşar] bir səsi irə [göstərmək] üçün istemal etmək [işlətmək] caiz deyildir.

Bu o məqsədlədir ki, bizim xətlə yazılacaq dillərin oxunub yazılması deyil yalnız o millətin əfradı [fərdləri] üçün, hamı millətlər üçün qolay olsun. Zira insan üçün əvvəldən bir səda üçün nümayəndə olaraq tanıdığı bir hərfi sonra digər hərfin müməssili [təmsilçisi] olaraq bəlləmək [yadda saxlamaq] ağır və nagüvara [çətin] bir təəbi-zehin [zehni yorğunluq] və bəlkə, təşvişi-zehindir [zehni qarışıqlıqdır].

Bir hərfi bir millətin əlifbasında bu səda üçün, digər bir millətin əlifbasında digər bir səda üçün istemala nə hacət var ki? Bərəkət versin, rəqəmlər vasitəsilə hər bir nitq sədasi üçün birər məxsus hərflər vəz etmək bu qədər qolay şeydir.

Şahaxtılı Məhəmməd

Xəzər dənizində posta, sərnəşin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazəşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 5-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çəhərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavər-Məşhədsər-Bəndər Gəz və geri

17-ci körpüdən çəhərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Hasənquli-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovsk-Quryev və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Lənkəran-Astara

17-ci körpüdən düşənbə, səşənbə və şənbə günü saat 4-də.

Bakı-Petrovsk

15, 24 və 25-ci körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 4-də.

T-178

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməliyyatı-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsamama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur.

Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Doktor M. İ. Lurye

Əmrəzi-zöhrəviyyə və daxili naxoşluqları qəbul edir. 914 və 606 müalicəsi.

Qəbul edir hər gün səhər saat 8-1-ədək; axşam saat 4-7-yədək.

Ünvan: Vorontsovski küçə, nömrə 45, Bandarnının küncündə, yolu Bandarnıdan, nömrə 8, 3-cü mərtəbə. Telefon: 17-06 və 52-36.

7406

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək.

Voronsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradnı qapıdan.

10218

Berlin Darülfünunu doktoru

S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-yədək. Elektrik müalicəsi, 606 və 914 müalicəsi və qeyriləri.

Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Diş həkimi Viraxobskaya

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Kauçuk və qızıl üzərində dişlər qayırır. Voronsovski, nömrə 21. Gimnaziçeskinin küncündə.

9022

Doktor

Mustafa bəy Hacıqasımov

Mamalıq və qadın naxoşluqlarını qəbul edir. Hər gün cümə günlərindən başqa saat 4-dən 6-a qədər. Vorontsovski nömrə 17. Kabinə telefonu 34-78.

9032

Doktor

Hacı Fətulla Ağaəlizadə

Daxiliyyə və canda olan mərzələrə və həmçinin uşaqlara məxsus azarlara müalicə edir. Mərziləri [xəstələri] hər gün səhər saat 7-dən 10-ədək və axşam saat 4-dən 7-yədək qəbul edir. Adres: Şamaxı küçəsində 14 nömrəli evdə. Telefon 19-27.

9016

Diş həkimi

S. İ. Kobılitskaya

Gəlib naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Dişlərə müalicə edir, kauçuk və qızıl üzərində dişlər qayırır.

Vorontsovski, nömrə 12, Poçtovı küçənin küncündə.

Telefon 22-17.

9026

Petroqraddan gəlmiş doktor

İshaq Avetisoviç Atayans

(professor Mixaylovun müavini)

Mamalıq, qadın və urologiya naxoşluğuna mübtəla olanları qəbul edir. (Bövl [idrar] yolu azarına, köhnə və təzə süzənəyə müalicə edir.) Bövl yolunu elektrik aləti ilə müayinə edir. Hər gün saat 3-dən 6-ya kimi. Çəhərşənbə günləri fəqirləri pulsuz qəbul edir.

Ünvan: Telefonni küçə, nömrə 6.

7444

Diş həkimi

Semyon Aronoviç Kaqan

(18 il xarici məmləkətdə

təcrübə almış)

Təzə işlər və yaxşı materiallardan işlər qəbul edilib hazırlanır. Qəbul olunur səhər saat 9-dan 1-ədək; axşam saat 4-dən 6-yədək.

Ünvan: Ofiserski küçə, nömrə 4, Nikolayevski küçənin küncündən ikinci ev.

9046

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla elan edir ki, həmin sentyabrın 16-da Nəzarətin mərkəzi skladında (Merkuryevski küçə nömrə 34) səhər saat 9-da ikinci dəfə olaraq zeylədəki [aşağıdakı] ərzaqlar satılmaq üçün müzayidə (torq) [hərrac] olacaqdır:

- 1) Arpa kəpəyi – 8 min pud;
- 2) Buğda kəpəyi – 3 min pud;
- 3) Küncüt jıxı – 2 yüz pud.

Bundan əlavə, qeyri ərzaqlar və mallar az miqdarda olaraq dəxi satılacaqdır. Məsələn, yanmış pambıq (volokno), qayrılmayıb natamam qalmış dərilər və sairləri.

Yuxarıda zikr olunan ərzaqlar mərkəzi sk-ladda olub, hər gün, bayram günlərindən başqa, saat 9-dan 3-ədək baxmaq olar.

Ərzaqlar torq ilə satılacaqdır.

Müzayidədə iştirak etməkdən ötrü satılacaq ərzaq və malların hər puduna bir manat rəhn verilməlidir.

Müzayidənin təsdiq edilməsi bildirilən gündən hesab olunaraq üç günün müddətində qalan paralar verilməli, əks surətdə rəhn xəzinə nəfınə [xeyrinə] daxil olur.

Müzayidə Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən təsdiq olunmuşdur. Təfəsilatı mərkəzi sklad kontorunda bayram günlərindən başqa hər gün səhər saat doqquzdan üçədək xəbər almaq olar (Merkuryevski cad-də nömrə 34).

Nazir müavini: [Yusifəli] Əliyev
T-242

Azərbaycan Posta və Teleqraf məktəbinə yenidən altı aylıq kursa ərizə qəbulu başlanmışdır.

Məktəbə qəbul olunacaq: Türk lisanını bil-məyə mövcud edadi məktəblərin birisindən təhsili haqqında əlində altı klasın itmamı [bitirilməsi] üçün şəhadətnaməsi olan şəxs. Qəbul olunacaq əşxas [şəxslər] mükəlləfiyyəti-əsgəriyyədən [əsgərlik mükəlləfiyyətindən] kursu qurtarana qədər azad olacaqdır. Kursu

bitirdikdən sonra göstərdiyi fəaliyyət və müvəffəqiyyətdən dolayı istedadına müvafiq Posta və Teleqraf dəvairində [dairələrində] ona məsuliyyətli vəzifə veriləcək.

Ərizə qəbul olunur: iş günləri hər gün saat 11-dən 3-ədək Posta və Teleqraf Nəzarətinin dəftərxanasında (Naberejni, Mirbabayevin mülkündə) və Azərbaycan Posta və Teleqraf nahiyəsi müdiri dəftərxanasında.

Posta və Teleqraf Nəzarətinin
dəftərxana baş müdiri Blajevski
Kargüzar R. Rəhimli
T-244

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bununla ümumə elan edir ki, Nəzarətə məlumdur ki, Bakıda Azərbaycandan qeyri yerlərə aparmaqdan ötrü qadağan olunmuş buğda, un, pambıq, yun, ipək və sair xammal aparmaq üçün saxta icazələr satılır. Ona görə, Nəzarət ümumə məlumdur ki, un, buğda və xammal aparmağa Nəzarət icazə verməyir. Xammal üçün isə keçənlərdə birisi mal gətirdiyinə görə, ona icazə vəsiqəsi verilmişdi. Xammal aparmağın qayda və şəraiti bu yaxın günlərdə elan olunacaqdır. Qalan mallar üçün isə icazə hökumətin 28 iyul 1919-cu ildəki müfəssəl məlumatı mövcubincə [əsasında] hamıya verilir və saxta icazələri almağın heç bir əsası yoxdur.

T-243

Müdür:
Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR**Daha bəsdir!**

səh. 155. “məkatibi-edadiyyə”: edadi məktəbləri, təhsildə ali məktəbdən əvvəlki mərhələyə məxsus məktəblər.

Teleqraf xəbərləri

səh. 159. “Pati jurnal” [Le Petit Journal]: 1863-1944-cü illərdə Parisdə nəşr edilən gündəlik qəzet.

“Kurlanda” (yaxud Kurlandiya): Latviyanın bir qisminin tarixi adı. 1795-ci ildə Rusiya İmperiyasının tərkibinə daxil olmuş, 1796-cı ildə Kurlandiya quberniyası yaradılmış, 1918-ci ildə müstəqil Latviya Respublikası elan edilmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 160. “Tan”: 1861-1942-ci illərdə Parisdə fransız dilində nəşr edilən gündəlik “Le Temps” [Le Temps] qəzeti nəzərdə tutulur.

Qəzetlərdən

səh. 162. “səbiq kral Nikolayın”: qəzetdə “səbiq kral Nikolayın” kimi getmişdir; söhbət 1910-1918-ci illərdə Qaradağ kralı olan I Nikola Petroviçdən gedir.

Türkiyədə

səh. 163. “Manş dənizi”: La-Manş boğazı nəzərdə tutulur.

“Dolmabağça sahilsarayi-hümayununa”: “sahildəki padişahlıq sarayı Dolmabağçaya”; “sahilsaray” dəniz sahilində yerləşən saray yaxud köşklərə deyilir; Dolmabağça sarayı İstanbul boğazının (Bosforun) sahilində yerləşir.

səh. 164. “Sirkəçi”: İstanbulun Fatih ilçəsində, dəniz kənarında ərazi.

“Böyükada” (yaxud Prinkipo; Prinkipos): Mərmərə dənizində, İstanbul yaxınlığındakı arxipelaqın (Prins adalarının) ən böyük adası.

Dağıstan əhvalı

səh. 164. Yazının adı qəzetdə səhvən “Dağıstan üsulu” getmişdir.

Bakı xəbərləri

səh. 166. “Cümə günü eylül ayının...”: qəzetdə “eylül” yerinə “iyul” getmişdir.

səh. 167. “Verxni-Priyutski”: Bakıda küçə, indiki Şamil Əzizbəyov küçəsi.

İdarəyə məktub

səh. 173. “bəndi-acizidə”: müəllif “mənə məxsus bənddə” demək istəyir, təvəzökarlıq əlaməti olaraq “mənə məxsus” deməyərek, “acizə məxsus” (Allahın bu aciz quluna məxsus) deyir.

səh. 174. “accent circonflexe”: qəzetdə latın hərfləriylə yığılmışdır.

“məmdud hərəkə”: sait hərfin uzun tələffüz edilməli olduğunu göstərən, sətirüstü işarə.